Waffen-SS

De strijd om Leningrad

Alfred Thoss

Waffen SS in de strijd bij Leningrad

Bos, bos, niets dan bos! Dennen, sparren, berken en elzen waar de grond moerassig wordt. Maar dit is niet het soort bos dat we kennen, met zicht tussen hoge, statige stammen. Takken hangen kriskras door elkaar, met dicht struikgewas eronder. Je moet je eigen pad banen, want verder dan twee meter vooruitzien is onmogelijk.

Verkenningseenheden sluipen door deze wildernis langs smalle paden. Maar wat is de waarde van hun verkenning? In deze uitgestrekte wildernis stelt het weinig voor. Wie weet wat er schuilt in dit geheimzinnige terrein? Zware artillerie, die open vlaktes of op zijn minst kleine open plekken vereist, is hier onbruikbaar.

Machinegeweren hebben geen schootsveld, en tanks vinden geen ruimte. Toch hebben vijandelijke scherpschutters schuttersputjes gegraven, met openingen niet groter dan een stalen helm, vrijwel onzichtbaar tussen het groene mos. Verderop zijn de loopgraven ruimer, met comfortabele zitplaatsen en enorme munitievoorraden.
Sovjetscherpschutters duiken plotseling op uit de dichte bossen of openen het vuur vanuit groene, gecamoufleerde posities achter de bomen.

De SS'ers vechten al weken in dit oerwoud. Het terrein biedt amper variatie. Af en toe is er een veld, soms bewerkt, soms niet, met graan, een kudde dieren of een dorp dat bestaat uit vervallen, armoedige hutten. De meeste zijn afgebrand door terugtrekkende Sovjettroepen of door artilleriebeschietingen; de overgebleven hutten verkeren in erbarmelijke staat.

Vier kilometer verder verandert het bos in een moerassig veen zonder bomen, met slechts wat struiken en hoog, taai gras, doorsneden door kleine stroompjes met bruin water. Vaak is er slechts één pad door zo'n gebied, en daar moet om gevochten worden. Terugtrekkende vijanden laten voertuigen tot hun assen in de modder zakken, en genietroepen moeten wegen van boomstammen aanleggen om een enigszins stevig pad te kunnen creëren. Dit gebeurde geregeld, en bij regen werden de wegen zo modderig dat alleen rupsvoertuigen munitie konden aanvoeren. Andere voertuigen bleven steken in deze modderpoel.

Zelfs motorrijders vonden geen bruikbare route langs de rand en vervloekten vaak hun vastlopende wielen. Armoedig, uitgestrekt Sovjet-Rusland! Wat ziet de soldaat daar, dagen, weken, maanden lang? Bos, altijd meer bos, dan weer een breed roggeveld, platgereden door voertuigen en tanks, verlaten en uitgebrande dorpen, door luizenplagen uitgeputte mensen – en niets meer.

In de zomer is alles groen: de bossen en velden, zolang ze niet grijs zijn geworden onder de zon, de groene uniformen van gevangengenomen Sovjetsoldaten, de groene paardenkarren die vastzitten in de modder of kapotgeschoten zijn, de vrachtwagens, de artillerie, de machinegeweren, de weggegooide stalen helmen, de gasmaskers in de greppels. De ogen zien vaak groen en blauw als vijandelijke mortieren en kanonnen vuren, wanneer je stand moet houden of moet doorbreken.

Sovjet-Rusland is een groene hel!

Toch slaagde de SS-divisie erin, dwars door deze hel! Het bos ligt achter hen, open terrein voor hen. Niets kon erger zijn dan dat oerwoud, zeiden ze allemaal. Iedereen haalde opgelucht adem, ook omdat Leningrad dichterbij was. Deze stad was hun grote, verre doel tijdens de lange, dodelijke opmars tegen de bolsjewistische plaag door Rusland. Ze stonden nu al weken voor de stad. De Russen waren in hun element en vertraagden de opmars met verraderlijke

guerrillaoorlog in het struikgewas. Maar stoppen konden ze de SS'ers niet. "Niets is onmogelijk voor de Duitse soldaat!" zei de Führer, en de dappere Duitse infanterie, die de zwaarste last droeg in deze bosgevechten, bewees dat keer op keer.

Nu waren de munitiedepots en wapenfabrieken van Leningrad veel dichterbij. De eerste grote stad in het open terrein na het bos was ingenomen. Een regiment van de SS-divisie trok de stad binnen vanuit het westen, terwijl kameraden van het leger vanuit het oosten kwamen. Men wist dat de bolsjewisten zuidelijk uitgebreide mijnenvelden hadden gelegd, die werden vermeden; dat gebied kon later zonder verliezen worden geruimd. Het regiment kreeg een dag rust, wat weldadig aanvoelde.

Groepsleider Arnold nam zijn mannen mee om de stad te doorzoeken op wapens. Ze wilden een rustige wandeling maken door de stad waarvoor ze dagen eerder zo hard hadden gevochten.

"Er is niet veel meer van over," zei SS'er Streit. "Een ongeschonden raam vinden zou een eeuwigheid duren."

"Jij denkt altijd aan je eigen comfort," grapte groepsleider Arnold. "Wees blij dat we weer een dak boven ons hoofd hebben; we hadden lang genoeg alleen de blauwe hemel, en de herfst komt eraan."

Op het centrale kruispunt van de stad hadden soldaten een afbeelding van Lenin neergezet. Zijn uitgestrekte arm wees naar Leningrad, met een bord dat meldde: "Leningrad: x kilometer." Iedereen die langskwam, zag dit merkwaardige bord. Ook de SS'ers stonden eromheen en lachten. Het verkeer was bruisend. Eindeloze colonnes Duitse soldaten trokken voorbij, te voet of te paard.

De ruiters oogden ontspannen op hun paarden. De motorrijders zagen er nu ook ontspannen uit op de geplaveide wegen, in plaats van op hobbelige of modderige paden. Soldaten op fietsen reden voorbij; hun gezichten waren vandaag niet bedekt met zweet en vuil, zoals vaak in de hete zomer, maar schoon en gehard. Ze weerspiegelden de zware inspanningen van weken oorlog, maar hun ogen straalden vertrouwen en overwinning uit. Overwinning! Overwinning! Dat zongen ook de rollende wielen!

Morgen zouden de SS'ers verder trekken, richting de vijand, maar niet zo vredig als hier. Binnenkort zouden ze halt houden en zich verspreiden. Zo ging het altijd: soms op bevel van een meerdere, soms door vijandelijke kogels. Het betekende altijd nieuwe actie, nieuwe strijd.

Maar vandaag niet. Men stond paraat, voelde de onstuitbare opmars van de zegevierende Duitse troepen, waarvan men een klein deel was. Een golf van trots overspoelde ieder individu.

Na een tijdje sloegen de SS'ers een zijstraat in.

"Ik ga in het park kijken," zei SS'er Körner, die werd geplaagd om zijn accent, maar geliefd was om zijn behulpzaamheid en veelzijdige vaardigheden. Bovenal was hij een uitstekende kok, wat Arnolds groep benijd maakte. Als er tijd was, vond Körner kippen, soms zelfs ganzen. Dat was eigenlijk verboden, maar als hij betrapt werd, praatte Körner zich eruit door te zeggen dat hij het dier bijna dood langs de weg had gevonden, en dat "zwaar gewonde dieren" uit hun lijden mochten worden verlost. Soms namen anderen zijn taken over, zodat hij zijn buit kon bereiden. De vogel werd bruin en knapperig, met veel uien. Samen met gebakken aardappelen smaakte het voortreffelijk. Het smaakte niet alleen goed door de uien; geruchten gingen dat Körner de beste gebakken aardappelen maakte. Dat was geen kleinigheid in Sovjet-Rusland, waar kilometerslang niets was. Aardappelen bakken was daar een kunst, en velen waren meesters geworden in deze kunde.

Körners voorstel toonde dat hij niet alleen een geleerde Saks was, maar ook een slimme. Hij vertelde zijn kameraden over oude tsarenpaleizen en parken, de luxe die ze verborgen, en welke liefdesaffaires, gruwelen en verraad daar hadden plaatsgevonden.

Ze waren midden in het park, volgden een aantrekkelijk pad langs een meer met een prachtig uitzicht op een groot paleis. Gisteren was alles anders. Aan de andere kant van het park waren mortieren en zware tanks geweest. Nu zat men rustig op een bank, uitkijkend over een breed gazon en hoge eiken met dikke stammen, net als thuis.

De volgende stad, zei Körner, had een vergelijkbaar paleis en park, slechts 30 kilometer verderop. Maar omdat het zo dicht bij Leningrad lag, zou het zeker

hardnekkig verdedigd worden. Hoe lang zou het duren voor men daar zo rustig kon zitten?

Later bleek dat de verovering niet lang duurde, maar dat men niet zo rustig kon zitten, omdat de bolsjewisten met zware artillerie, marinekanonnen vanuit Leningrad's haven en vliegtuigen schoten. Dat stadium was echter nog niet bereikt.

Die avond, terwijl de SS'ers sliepen, droomden sommigen van de komende strijd, anderen van avonturen in de weelderige kamers van tsarenpaleizen.

De volgende dag wees alles erop dat men een belangrijk centrum van het bolsjewistische rijk naderde. Tijdens de lange bosgevechten waren er alleen slechte wegen, maar hier, ten noorden van de stad, was een brede hoofdweg met drie rijstroken richting het noorden. Twee waren zelfs geplaveid en in perfecte staat. Het bevoorradingskorps zou hier blij mee zijn!

Het regiment van de kameraden van gisteren marcheerde links en rechts van de rechterrijstrook. Bataljons en compagnieën waren nu verspreid, langs de artilleriecompagnie van de divisie die hier was gestationeerd om de rechterflank te bewaken tegen vijandelijke aanvallen.

De vijfde compagnie, waartoe groepsleider Arnold en zijn mannen behoorden, was nog beschermd door een glooiing die schuin voor hen liep. Hoe dichter men kwam, hoe duidelijker de tekenen van de felle strijd die de verdedigers hadden geleverd tegen de aanvallende SS'ers van het eerste bataljon. Deze werden vanmorgen afgelost door het tweede bataljon. Terwijl men over het veld trok, vond men goed verborgen schuttersputjes met uitstekende schietposities. In het geleidelijk oplopende terrein – vrijwel onzichtbaar door hun uitstekende camouflage – stonden veel sterke, nu vernietigde bunkers. Deze waren beschermd door een laag dikke boomstammen, dan aarde en zand, en nog meer boomstammen bedekt met zoden, waardoor ze opgingen in het omliggende terrein. Alleen aan de voorkant waren openingen, geflankeerd door dikke boomstammen, van waaruit moordend vuur op aanvallers kon worden gericht – totdat een directe treffer van een antitankkanon de inzittenden doodde of verdreef.

Men zag dat de bolsjewisten zwaar betaalden voor hun verzet. Hun lichamen lagen verspreid over het veld; vernietigde of verlaten machinegeweren met dikke schilden, achtergelaten mortieren in ondiepe kuilen. Op de weg stonden groene vrachtwagens, groene artillerie en zelfs een groene tank, blijkbaar achtergelaten om de terugtocht te dekken, maar slachtoffer van Duitse artillerie.

“We hebben nog werk te doen,” zei compagniesleider SS-Untersturmführer Hertel tegen zijn mannen. “Ze zullen ons niet zomaar Leningrad binnen laten wandelen.”

Verre artillerie herinnerde eraan dat men hier, zoals overal in de Sovjet-Unie, niet van een rustige wandeling kon spreken. Duitse soldaten moesten altijd verder marcheren; enkele kilometers verder wachtte weer een heuvel. De compagnieën waren verspreid, zelfs binnen de eenheden, vanwege het gevaar van vijandelijke luchtaanvallen. Hoewel onze jagers de lucht beheersten en eskaders bommenwerpers en duikbommenwerpers naar Leningrad, Kronstadt en andere bolsjewistische bolwerken vlogen als het weer het toeliet, durfden vijandelijke Rata’s of een enkele bommenwerper over veroverde gebieden te vliegen. Dan moest men oppassen voor een verdwaalde bom.

Die avond loste de compagnie de kameraden aan de frontlinie af.

Het terrein was vlak en open, met alleen een laag dennenbos recht voor hen. Men moest gebukt door de loopgraven lopen; zodra een stalen helm erbovenuit stak, openden vijandelijke machinegeweren of antitankkanonnen het vuur. Links van het bos lag een zwaar verdedigd dorp dat de route naar de grote stad in het zuiden beschermde. Dat moest morgen worden aangevallen en ingenomen. Verschillende verkenningseenheden moesten ’s nachts het terrein en de vijandelijke troepen verkennen.

Groepsleider Arnold nam met Streit, Körner en Fischer zo’n missie op zich.

De nacht was helder en bezaaid met sterren toen ze de loopgraaf verlieten. Voor hen lagen enkele honderden meters aardappelvelden, dan een weg die van rechts naar links door het gebied liep. Er waren luisterposten in de loopgraaf, die niets van de vijand hadden gehoord, behalve uit het dorp verder links, waar de hele nacht honden blaften, wat suggereerde dat er iets gaande

was. De afgeloste mannen meldden dat de bolsjewisten overdag met geweren en antitankkanonnen hadden geschoten. Onze duikbommenwerpers hadden veel laten vallen, dus de Sovjets moesten goed ingegraven zijn. Arnolds peloton moest ongezien het dorp bereiken, het terrein en de vijandelijke posities zorgvuldig verkennend.

“Houd ons zo goed mogelijk in de gaten,” zei Arnold tegen de luisterpost. Met een handdruk wenste hij: “Succes!”

De mannen liepen langs de diepe greppel naast de weg. Bij een kruising leidde één weg direct naar het dorp – de kortste en snelste route. Maar de maan scheen te helder op de weg en greppel, en het was een te voor de hand liggende route om ongezien te blijven; schieten mocht alleen in nood.

Daarom meer naar links, waar een kleine haag van berken en doornstruiken dekking bood, maar ook vijandelijke posities kon verbergen.

Niets is zeker in oorlog, zeker niet voor verkenningseenheden. Ze kropen over het veld naar de eerste struiken, waarachter ze gebukt verder konden.

Arnold gebaarde, en iedereen liet zich stil op de grond zakken. Hij wenkte Streit en Körner; rechts stond een sterke vijandelijke post. Sovjets stonden voor een schuur, enkele honderden meters buiten de rest van het dorp. Het leek een vervallen schuur met gaten in het dak, maar er was verrassend veel verkeer in en uit.

Was het een verborgen bunker? Het zou niet de eerste keer zijn dat een onschuldig gebouw een sterke defensieve positie bleek.

Herhaaldelijk richtte Arnold zijn verrekijker erop, en hij liet Körner kijken. Hun vermoedens groeiden, maar zekerheid ontbrak. Ze moesten voorzichtig om de gevaarlijke positie heen. In het dorp hoorden ze auto's. Brachten die versterkingen of munitie? Dat was cruciaal om te weten. Het aardappelveld bood gemakkelijke voortgang. De SS'ers kropen rechts om de schuur heen.

Tussen het aardappelveld en de eerste dorpsgebouwen lag een weg met kleine tuinen, gevolgd door open grond. Het oversteken was riskant, maar Arnold wilde het dorp bekijken. Hij nam alleen Körner mee, de andere twee achterlatend.

"We zijn zo terug," zei hij. "Als er iets in het dorp gebeurt en we niet weg kunnen, ga dan zo snel mogelijk terug."

Twee gestalten kropen naar de dichtstbijzijnde tuin. De honden blaften niet harder dan voorheen. Voetstappen klonken vanaf de weg, maar vervaagden in de stilte. Streit en Fischer, achtergebleven, dachten aan hun kameraden in vijandelijk gebied; elk moment konden ze ontdekt worden, elke seconde kon marteling of dood brengen. Drie weken geleden vonden ze een gevangengenomen verkenningseenheid in het bos, onder sparren- en berkenbomen, aan flarden geschoten, met verminkte oren en neuzen.

Er gebeurde niets bijzonders in het dorp. Hun kameraden waren ofwel niet ver vooruit en hielden de wacht, of waren ongezien binnengekomen. Het laatste bleek waar. Arnold en Körner bereikten de tuin en konden onder dekking verder. De meeste bolsjewisten leken te rusten in de gebouwen; alleen de bemanningen van antitankkanonnen waren op straat.

In het dorpscentrum, waar een straat links afboog, stond een vreemde, vierkante zwarte structuur op een kruispunt, volledig zichtbaar midden op de

weg. Een bunker? Geen twijfel! Na lange observatie zag men een vierkante opening, een lichte beweging, en een geweerloop. Er zaten mensen binnen – een belangrijke ontdekking! Langs de smalle straat stonden wagens en vrachtwagens. Er moesten sterke krachten in het dorp zijn! Bewakers hielden de SS'ers van dichterbij komen, maar ze hadden genoeg gezien.

De achterblijvers waren opgelucht toen hun kameraden terugkwamen door het donker. De terugtocht was even behoedzaam als de heenweg, maar ze bewogen iets vrijer, met alles achter hen en de eigen linie voor hen. De compagniescommandant was tevreden met de verkenningsresultaten en meldde ze meteen aan de bataljonscommandant, die die nacht meer rapporten kreeg. Het aanvalsplan voor de ochtend werd aangepast, en artilleriebataljons kregen orders om hun vuur op specifieke plaatsen te richten. Gezien de rust aan vijandelijke zijde was een nachtaanval onwaarschijnlijk; versterkte posten werden teruggetrokken om de mannen te laten slapen voor de aanval.

Een melkachtige nevel bedekte de grond toen de artillerie 's ochtends begon. De infanterie nam gelijktijdig haar eindposities in, klaar voor aanvallen naar het noorden.

Gelukkig vloog vijandelijke artillerie over de voorste loopgraven, en de vijfde compagnie, verborgen door de mist, kon de weg gebruiken die de verkenningseenheid had ontdekt. Arnold en zijn mannen waren vooraan, met de compagniescommandant. Een eenheid stak het aardappelveld links over naar het dorp, maar de zwaarste weerstand werd verwacht langs de hoofdweg. Antitankkanonnen, die 's nachts de weg bewaakten, werden naar voren geschoven, want de Sovjets brachten vaak tanks in als het spannend werd.

Sturmmann Körner en Fischer liepen voorop. Gebeurde er iets in de schuur?

"Misschien nodigen ze ons uit voor koffie met ham en eieren van de commissaris," grapte Körner.

De bolsjewisten boden een andere ontvangst.

Links, waar het tweede peloton voorlag, brak wild geweervuur uit. Ook langs de hoofdweg barstte het los. Granaten suisden over, zeker van antitankkanonnen, en explodeerden sneller; de artillerie was dichtbij. De schuur was een

verborgen bunker. De infanterie kreeg orders om te wachten tot granaten konden inslaan. Antitankkanonnen werden ingezet. Schot na schot raakte de vijandelijke verdediging, die hevig terugvuurde. Ondertussen probeerde de infanterie rechts en links naar het dorp op te rukken.

Het ging moeizaam. Bolsjewisten schoten als duivels met mortieren en machinegeweren vanuit gebouwen en veldposities. Mortieren waren het ergst, exploderend met weinig waarschuwing. Men beantwoordde het vuur vanuit elke dekking. De bunker, nu in vlammen, bleef de hoofdweerstand. Een diepe greppel langs de weg liet mannen dichterbij kruipen om een lichtkogel af te vuren. Infanterie en antitankkanonnen stopten; in een paar stappen waren ze bij de bunker. Twee ladingen handgranaten door de spleet rookten de plek uit.

Een krachtige explosie opende een gat aan het front. Twee groepen van de vijfde compagnie renden naar het dorp, naar het eerste gebouw om op adem te komen. Arnold, zijn mannen en de compagnieschef bereikten als eersten een gebouwenentree. Enkele kameraden, waaronder Streit, waren gesneuveld.

Ze richtten snel een machinegeweerpositie in op een hoek om vijandelijke posities te bestrijken. Dit hielp kameraden rechts van het aardappelveld, die nu gemakkelijker oprukten. De Sovjets vuurden wild. Men wachtte op de tweede eenheid van links. Twee antitankkanonnen werden het dorp in gebracht. Ongeveer 800 meter verder stond de stalen bunker op het kruispunt – een taaie tegenstander.

Terwijl de SS'ers zich ingroeven achter het eerste gebouw, klonk geratel. Vreemd! Geen vrachtwagens van onze kant, maar een zwaar voertuig.

Een vijandelijke tank.

Eén antitankkanon stond bij de mannen in de greppel, bedekt met een brede hoop aarde en een pad naar het gebouw. Het andere stond aan de overkant, beschermd door twee grote bomen, met slechts wat groene takken als camouflage.

Gerommel! De tank was er al, schietend maar te hoog mikkend. Onze schutters zaten uitgeput achter hun wapen, blootgesteld, want de straat liep op naar het dorp. Een lastige positie.

De tank rolde zelfverzekerd verder, een 32-tonner. Nog driehonderd meter, en hij naderde. Onze antitankkanonnen leken hem niet te deren, maar zijn schoten landden te dichtbij!

Een groep SS'ers bereikte ondanks vijandelijk vuur het volgende gebouw. Twee maakten ladingen klaar om onder de rupsbanden te gooien. Arnolds groep bleef bij de antitankkanonniers, dekking zoekend achter het gebouw. Eén man was geraakt door een mortierfragment. Fischer sprong om munitie door te geven.

Een krachtige treffer! Explosie, stof! Een directe treffer op ons antitankkanon!

"Verdomme," zei Hertel, de eerste die herstelde. "Arnold?" "Hier." — "Körner?" "Hier." De overgebleven mannen waren ongedeerd, afgezien van de schok.

"Klaar handgranaten! Ze komen er niet door!" schreeuwde Hertel.

Het duel tussen de tank en het tweede antitankkanon overschaduwde alles. Machinegeweersalvo's en geweerschoten klonken. Rechts bereikten kameraden het dorp. De tank en de Sovjetschutters erachter vonden het niet goed. De tank draaide en ging terug. Onze antitankkanonniers hadden geen effect, maar plots stopte de tank, maakte draaien, trok naar de zijkant en stopte, met de flank naar ons. Een laatste schot vernielde de rupsband! Maar de prijs was hoog: veel gewonden, die snel werden verzorgd terwijl de strijd doorging.

Nabijgelegen gebouwen werden hardnekkig verdedigd. Toen de eerste deur werd ingetrapt, gaven zeven bolsjewisten zich over.

Schoten kwamen nog uit het volgende gebouw. Handgranaten vlogen naar binnen: lawaai, splinters, vlammen naar het dak.

Het antitankkanon werd onopvallend langs een beek verplaatst, dichter bij de stalen bunker. Die schoot naar andere aanvallers. Goed gericht vuur verraste hem, maar hij leek onneembaar. Schot na schot, tot een spleet werd gesloten. De inzittenden merkten iets. Het kanon kwam dichterbij, richtte op de vuurspleet, maar wachtte.

Zonder zware wapens was het dorp snel ingenomen. Enkele schoten stopten spoedig. Gevangenen, 120 in totaal, werden verzameld. Velen waren gedood, anderen trokken zich terug naar een bosje buiten het dorp.

De compagnieschef, Hertel, Arnold en de anderen stonden rond de stalen bunker. Geen deur zichtbaar.

“Ze moeten er toch in komen,” zei de commandant. “De Sovjets zitten er nog! We kunnen het niet laten staan. Ze moeten eruit!” Maar hoe?

Ze klopten met vuisten, geweerlopen, en twee mannen sloegen ritmisch met een steen. Niets gebeurde.

“Laat ze verhongeren,” zei de Hauptsturmführer, vertrekkend, maar hij stuurde drie mannen terug om de bunker te bewaken.

Körner keek naar Fischer, die munitie doorgaf voor de tankgranaat. Gelukkig was zijn wond niet ernstig. “Morgen ben ik terug. Een armwond houdt me niet van Leningrad,” zei hij. Dat zou blijken. De compagnie trok naar het bos. Het struikgewas was dun; men zag naar de andere kant. Artilleriegranaten suisden naar doelen verderop, waarschijnlijk het vliegveld, hangars en kazernes. Volgens de kaart was het een groot vliegveld. Aan de andere kant zouden het vliegveld en de volgende stad zichtbaar zijn, de laatste grote positie voor Leningrad, zwaar verdedigd.

Een schot klonk achter hen. Iedereen dook achter bomen. Waarvandaan? Elk gebouw was doorzocht. Een verborgen scherpschutter? Niemand hoorde iets.

Een koerier rende aan. “Waar is de commandant?” — “In de open plek.”

“We hebben ze!” — “Wie?” — “De bunkerbemanning.” — “Gevangen?” — “Dood.”

“Hoe?” De man rapporteerde: “Ze deden niets binnen. Wij bleven stil. Ze dachten dat het veilig was. Langzaam ging een kant open: vingers, een hand,

een hoofd, een pistool. De bolsjewist zag ons, we vuurden. Hij kon niet terug. In plaats van overgave schoot hij, raakte mijn kameraad in het been. Een machinegeersalvo kreeg hen door de opening."

"Hoe ziet het er vanbinnen uit?" vroeg de commandant. "Geen wonder dat we er niet doorheen kwamen! Stalen muren, minstens negen centimeter dik. Zet zo'n fort op de weg, en je voelt je veilig."

Dat was afgerond. Geen gevaar van achteren. Maar het front eiste aandacht. Sovjets trokken zich terug; hun granaten landden aan de bosrand.

"Ze willen ons in het bos houden," zei Arnold. "Wat doen we?" "Wachten," zei de pelotonsleider.

De bataljonscommandant wist hoe zwaar de strijd was. Luchtoverkenning meldde sterke vijandelijke artillerie. De regimentscommandant besloot tegen verdere aanvallen. Artillerie zou vijandelijke posities verzwakken tot morgenochtend.

Voor vandaag: ingraven, positie houden. Morgen verder.

"Niets tot morgen," zei Arnold. "We maakten goede vorderingen. Nu oppassen dat niemand het verpest."

Iedereen groef energiek schuttersputjes tegen granaatscherven.

"Thuis groef niemand zo snel," dacht de commandant. "Hier gaan ze meteen aan de slag. Deze oorlog leert je veel."

De meesten groeven achter in het bos. Enkele versterkte posities stonden aan de rand, hoewel 'rand' overdreven was. Rechts was open grond, links liep het bos over in een park bij het paleis van de stad.

Grote, prachtige eiken stonden daar. Een brede stroom kronkelde ertussen. Rechts steeg het terrein, dan daalde het naar de stad in een brede inzinking.

Vanaf de verhoging keek men over de stad naar het noorden.

Laat in de middag gingen Hertel en Arnold daarheen. In de verte zag men met een verrekijker de contouren van een enorme stad.

Dat moest Leningrad zijn.

Leningrad! Vroeger Petrograd, ooit Sint-Petersburg! Zo dicht bij de vijand, in zijn stenen hart! Vreugde brak uit. Men was erbij, een van de eersten.

Ze keken lang, gingen terug en vertelden hun mannen. Enthousiasme vulde iedereen. Körner wist dat Rusland vroeger niet tot de Oostzee reikte. Tsaar Peter de Grote veroverde het land en bouwde deze stad. “Als ze thuis wisten dat ik bij Leningrad ben,” zei een, en velen dachten hetzelfde.

Het diner smaakte uitzonderlijk goed. Het zware vijandelijke artillerievuur stoorde de SS’ers niet; ze waren eraan gewend. Het was een luidruchtige nacht.

Voorposten werden versterkt, het avondlijke artillerievuur was geconcentreerd. Vlak voor middernacht rukte een Sovjetaanval iedereen uit de slaap. Ze kropen als struiken naderbij, met sparrentakken op de rug, vanuit het sparrenbos links. Wachtposten zagen de slim verborgen vijand op tijd, maar ze kwamen in golven tot handgranaatafstand. Doffe explosies klonken, wachtposten maakten bajonetten gereed. Machinegeweren hameren genadeloos, maaiend velen neer; kreten klonken tussen schoten. Ook aan onze kant vielen kameraden die morgen het laatste bolwerk wilden bestormen. Ze lagen koud en bewegingloos of werden naar de eerstehulppost gedragen. Na de strijd konden vermoeide soldaten enkele uren rusten, wetend dat morgen een zware strijd wachtte.

De SS’ers waren niet verrast toen ’s ochtends hevig artillerievuur begon, anders dan het gebruikelijke. Ieder bereidde zich kalm voor, at, dronk koffie, rookte een sigaret.

“Het komt snel genoeg. Waarom opgewonden raken?” was het motto van deze geharde soldaten. Oud? Leeftijd telde niet; gevechten, verkenningen en aanvallen maakten je ervaren, of je nu negentien of dertig was.

“Lukt het vandaag?” vroeg Arnold aan Körner. Toen, verrast: “Fischer, al terug? Ik dacht dat je in Duitsland was na die wond. Hebben ze je vrijgelaten?” — “Ja,” zei Fischer. “Ik wilde niet terug. Ik vroeg de dokter om mee te gaan naar de stad, en hij vond het goed. De wond is niet erg.” “Echte kerel,” zei Arnold, hem op de schouder kloppend. “Fijn dat je ons niet laat stikken.”

De aanval was gepland voor 9 uur, laat, maar velen dachten: we kunnen wachten. Eerst moesten duikbommenwerpers komen. Herfstmist beperkte het zicht, maar na verbetering konden ze hun bommen effectief droppen.

Zo geschiedde. Gehuil en gerommel klonken toen de vliegtuigen opstegen. Hun duiken waren opwindend voor vrienden, angstaanjagend voor vijanden. Ze leken licht, maar hun bommen waren dodelijk, vandaag met brandbommen. Aarde vloog omhoog, zwarte rook steeg op. “Dat gebruiken we. We maken af wat zij beginnen,” zei de commandant.

De aanval begon. Zwakke bolsjewistische posities werden onder de voet gelopen. Spoedig was men in het open eikenbos van het park. Vijandelijke schoten zoefden overal. Sterke aardverdedigingen stonden in het glooiende terrein, met prikkeldraad langs moerassige waterlopen. Dikke boomstammen boden dekking, maar ricochets vlogen alle kanten op. Vooruitgang was traag. Genietroepen rookten de sterkste posities uit. Na harde gevechten, waarbij houten bunkers werden vernietigd, rukte de infanterie breed op door het park.

De vijand verloor communicatie. Plots hoorde de bataljonscommandant met zijn koeriers en inlichtingenstaf een ratelend geluid op een brede straat achter de linies. Een zware Sovjettank kwam langzaam aan, zijn kanon bedreigend. Ze doken in een greppel, verscholen achter struiken. De tank zag hen niet en rommelde verder.

“We hebben niet genoeg handgranaten voor dit beest,” zei de Sturmbannführer. “Stil blijven.”

De acht mannen waren muisstil. Het monster naderde. Wat zou gebeuren? Niemand wist het, iedereen hoopte ongezien te blijven. De tank was meters verwijderd; de rupsband draaide, de toren zwaaide. Harten bonsden. Hij passeerde.

Zou hij doorgaan? Geweervuur voor hen? Het was zo makkelijk om erachteraan te rennen! Jammer, geen granaten. De tank ging verder.

Blijven in deze positie? De tank kon naar hun kant draaien en met salvo's een einde maken.

"Blijf stil!" beval de commandant.

De tank, misschien nerveus door stilte of vuren achter ons, stopte na 30 meter, luisterde en keerde langzaam terug.

Spanning steeg. Had hij ons gezien? Niemand sprak. Ze drukten zich tegen de grond. Ongelooflijk, hij passeerde weer, in tegenovergestelde richting.

"Dat gebeurt maar één keer," zei iemand toen de tank verdween. Elders gebeurde iets soortgelijks. Het vliegveld en hangars waren 's ochtends veroverd. Rond het middaguur rolde een middelzware tank het vliegveld op, ramde een Sovjetvrachtwagen en stopte in de vuurlinie van een Duits antitankkanon in een veroverde positie. Het sloeg een gat in de tank. Een bolsjewist klom eruit, schoot wild en verloor zijn leven.

Laat in de middag bereikten de SS'ers de stadsrand vanuit het zuidwesten. Vanuit het zuiden kwam hun bataljon, en Wehrmacht-kameraden vanuit het oosten. Vijandelijke artillerie probeerde communicatie te verstoren, soms intens. Mortieren stonden aan de stadsrand, waar bolsjewisten de aanval verwachtten. Tanks waren er ook, ontdekten antitankkanonniers vooraan op de straat naar de stad.

"Neem genoeg handgranaten mee," zei Hertel. Arnolds groep had ze al aan laarzen en riemen.

De aanval werd laat bevolen. Vijandelijk artillerievuur was afgenomen; ze verwachtten geen aanval meer. Ze vergisten zich.

Arnold en zijn mannen rukten op langs een beek. De eerste gebouwen, door artillerie geruïneerd, werden met bajonetten doorzocht. Niemand was er. Ze stopten bij een brede straat naar links.

Aan de overkant stond een lange gevel van een ooit groot gebouw, zwaar beschadigd. Een voortuin met hoge struiken blokkeerde het zicht op de begane

grond, niet al te zorgelijk. Maar iets groens bewoog. Een tank! De weg ging links naar het park, waar antitankkanonnen stonden. Hopelijk waren de jongens alert!

De tank bewoog langzaam, motorgeruis gedempt door strijdgeluid. Hij ging achter het groen, draaide naar de straat, vuurde, werd beschoten, keerde terug en verborg zich.

“Bereid ladingen voor,” zei Arnold. “Als hij komt, gooien we ze onder de rupsbanden.”

Ze wachtten gespannen. Schoten klonken overal; gebouwen brandden na handgranaten.

Het groene monster verliet voorzichtig zijn dekking, richtte op onze antitankkanonnen en vuurde.

Eropaf! Ladingen zaten onder de rupsbanden. Een vreselijke explosie; rook vulde de straat. De tank probeerde weg, maar de rupsband hield stand. Twee mannen klommen eruit met een witte doek. Arnold en Körner benaderden hen. Ze wilden niet vechten; wapens bleven in de tank, waar een zwaargewonde lag. Ze gingen naar het krijgsgevangenenkamp.

Antitankkanonniers baalden dat de infanterie de eer kreeg, maar jaagden samen verder. Kanonnen gingen naar de volgende straathoek, terwijl infanterie door ruïnes ging, dan naar de straat, waar kameraden van dekking naar dekking snelden om overgebleven bolsjewisten onschadelijk te maken. Weerstand was niet zwaar; de aanval was onverwacht. Een eenheid van de eerste compagnie bereikte de noordelijke stadsrand, verraste rokende Sovjetmachinegeweerschutters en nam hen gevangen. Een grotere groep SS’ers volgde, ging verder rond de stad en bereidde zich voor op een

tegenaanval. Opruiming in de stad ging door. Vechtende bolsjewisten werden snel gevangengenomen. Mannen in kelders met burgers gingen naar een kamp achter de linies – een voorzorg, want Sovjets in burger konden partizanen of plunderaars zijn.

De vijfde compagnie was gestationeerd bij de noordelijke uitgang, waar een snelweg naar Leningrad leidde. Ze wilden doormarcheren, maar de positie moest beveiligd worden. Duitse troepen waren dun verspreid. Fietsen en voertuigen waren van de inlichtingendivisie, die communicatielijnen repareerde of munitie en voedsel bracht.

Arnolds groep kwam goed door de aanval. Niemand ontbrak toen ze verdedigingsposities innamen op een dijk, ooit voor spoorrails. Geen sporen meer. Rechts boog het scherp links. Vreemd genoeg stonden Arnolds mannen rechts van de dijk, maar verderop links, omdat de rechterkant nog niet vijandvrij was. Sovjets lieten sterke bunkers achter, die de SS'ers overnamen – warm en redelijk veilig. Twintig meter verder stonden vervallen huisjes, de meeste vernietigd, sommige met stervende vlammen.

Körner en Fischer doorzochten restanten. In het derde huis werden ze verrast door een vrouw die hen begroette met "Grüß Gott!" Duitsers hier? Ongelooflijk! "Kom binnen," zei ze. "Ik ben Duitse. Vanmiddag zaten drie Sovjetsoldaten aan mijn tafel, twijfelend of ze zich moesten overgeven; ze dachten dat ze anders snel dood zouden zijn. Ze vertrokken – en ik wist dat jullie zouden komen."

"Was je niet bang?" vroeg een. "De Sovjets sturen vast zwaar geschut."

"Als jullie hier zijn, kan ik blijven. Ik heb niemand meer," zei ze. "Ik weet niet waar naartoe, en de Sovjets stelen alles als ik weg ben. Niemand is hier te vertrouwen. Iedereen is arm en neemt wat hij kan."

Een verbazingwekkende ontmoeting, een Duitse vrouw op vijandelijk grondgebied!

In de kamer heerste Duitse orde: een sofa, familiefoto's, een naaimachine, bloemen in de vensterbank, echte stoelen, een leunstoel. Verbaasd bekeken de SS'ers alles. Een ging op de sofa zitten.

"Daar zaten mijn zoon en ik altijd," zei de vrouw.

“Is hij hier?” vroeg Fischer.

“Nee, ze hebben hem meegenomen.”

“Vertel ons alles als we terugkomen. Nu moeten we voor onze kameraden zorgen.”

“Waarom zo blij? Iets gevorderd?” vroeg Arnold.

“Nee, een prachtige ontdekking: een Duitse moeder!” Ze vertelden alles.

De vrouw kreeg de volgende dag veel bezoek. Iedereen voelde zich thuis in het kleine huis te midden van verlaten ruïnes, omringd door artillerievuur. De compagnieschef hoorde van de Duitse. Morgen was Fischers negentiende verjaardag; ze wilden vieren in haar huis, als de vijand het toeliet.

De dag na de inname was stil. De vijand herstelde van de verrassing. De SS’ers hadden contacten met verkenningseenheden rond de stad. Het terrein voorbij de dijk was onaangenaam. Een versterkt dorp strekte een kilometer langs de snelweg, te attaqueren zodra de linkerflank vorderde.

Die avond stuurde de vijand zwaar artillerievuur: 21-centimeter kanonnen, marinegeschut uit de Finse Golf, en mortieren. Voedsel- en munitietransporteurs hadden het zwaar, maar infanterie, behalve wachtposten, vond dekking in bunkers.

Onze artillerie antwoordde. Een observatiepost op een hoge toren zag Sovjetkwartieren, konvooien en treinen, die effectief onder vuur werden genomen.

Duikbommenwerpers vlogen vaak naar Leningrad en Kronstadt, soms dertig, veertig, vijftig tegelijk.

Woensdag was Fischers verjaardag. Dinsdagavond was het artillerievuur zo hevig dat de commandant de vrouw naar een veilige bunker liet brengen. Explosies waren dichtbij.

Ze ging met tegenzin mee. Tijdens de tocht zag ze wachtposten achter machinegeweren. “Die arme jongens,” dacht ze. “Ze zijn veilig,” zei iemand. Ze had genoeg gewonde en dode bolsjewisten gezien.

In een ruime bunker zaten de commandant, Arnold en zes mannen. De bolsjewisten groeven als mollen, waarschijnlijk om lang te blijven.

Iemand vroeg of ze de bunker langs de dijk zag bouwen.

“Zeker,” zei ze. “Vrouwen groeven mee, vooral antitankgreppels. Mijn dochter werd in augustus opgeroepen; sindsdien niets gehoord.”

Ze vertelde haar verhaal, zittend op een houten bed, handen gevouwen, haar gerimpelde gezicht bescheiden. “We zijn Duitsers uit Wolhynië. In de vorige oorlog dreigde de tsaar ons naar Siberië te sturen. In 1915 verhuisden mijn man en ik naar Livland, toen hier. We verloren alles, kochten dit huisje en land. De revolutie maakte alles moeilijk. Geen eten, mijn man verdiende niets in de fabriek. Niets verbeterde. Onze twee kinderen, een jongen en meisje, werden hier geboren. We werkten voor hun toekomst, maar na een huiszoeking in 1936 werd onze zoon gearresteerd en opgesloten in Archangelsk. Na twee jaar vrijgelaten, mocht hij niet naar huis, maar moest daar werken. Twee jaar later namen ze mijn man. Nooit meer iets gehoord. Ik bleef alleen met mijn dochter, werkend om belastingen te betalen. Vorig jaar verkochten we een koe, dit jaar waarschijnlijk het huis. Nu is er oorlog, en wie weet waar mijn dochter is. Misschien dood, en ben ik alleen.”

Veel SS’ers kenden de hervestigingen van etnische Duitsers uit Polen, de Baltische staten en Bessarabië, en de deportaties naar Siberië. Ze wisten niet dat Duitsers hier, aan Leningrad’s poorten, woonden. Haar lot raakte hen. Thuis waren hun geliefden veilig in het Rijk, niet blootgesteld aan armoede en gevaar. Ze wilden nog vriendelijker zijn voor deze vrouw, die hen als zonen behandelde. Buiten gingen explosies door, soms zo dichtbij dat de bunker trilde. Machinegeweer- en geweervuur klonk af en toe.

Alle vijandelijke aanvallen werden afgeslagen door alerte wachtposten.

Het vuren nam na middernacht af. De vrouw ging naar huis. De volgende dag was rustiger, maar bolsjewisten vuurden soms artillerie en mortieren, dus voorzichtigheid bleef geboden. ’s Nachts en ’s ochtends werden verkenningseenheden met zware verliezen afgeslagen.

Orders waren: goed ingraven. Alleen het dorp langs de snelweg en enkele heuvels moesten worden ingenomen om de frontlinie te versterken.

De SS-divisie hield een klein deel van de belegeringsring. De vijfde compagnie, inclusief Arnolds groep, hield stand als graniet. Woensdagavond vierden ze Fischers verjaardag in het huis van de vrouw. Drie mannen stonden op wacht; de rest zat rond de tafel met de commandant en zijn koeriers.

Deze vrouw had alles verloren. Voor de Duitsers leek haar situatie hopeloos, maar ze hield moedig vol. Waarom? Ze wist het niet. Nu was alles goed gekomen.

Ze had de ereplaats naast Fischer. Haar gastvrijheid ontroerde. Ze bakte cranberrygebak en serveerde koffie uit compagniesvoorraden. Uit de kelder haalde ze twee flessen wodka, bewaard voor een hereniging met haar zoon.

Het feest was thuis niet beter geweest. Iedereen voelde iets bijzonders. In Duitsland dacht een moeder aan haar zoon, alleen op zijn verjaardag. Had ze geweten dat hij comfortabel met kameraden zat, haar hart zou hebben gejuicht.

De commandant bedankte de vrouw voor haar gastvrijheid en lekkernijen, wenste Fischer een lang leven en liet hem staan. Op bevel van de Führer kreeg hij het IJzeren Kruis voor moed. Iedereen was blij; Fischer trots. De zware gevechten flitsten voor hun ogen. De groep vocht vaak vooraan. Vastberadenheid zou nodig blijven buiten Leningrad.

Geen tijd voor dagdromen. Granaten vielen. Iedereen zette helmen op. Als het te erg werd, terug naar de bunker. Door de open deur sprong men terug voor granaatscherven. Machinegeweren vuurden lichtspoormunitie; hun geratel werd overschaduwd door artillerie. Sovjets vuurden lichtsignalen, heldere lijnen die als vuurwerk uiteenspatten.

“Die signalen betekenen een sterke aanval,” zei de commandant. “Alles klaar?”

Ja, klaar. Laat ze komen. Ze zouden een waardige ontvangst krijgen. De wetten van de oorlog golden…

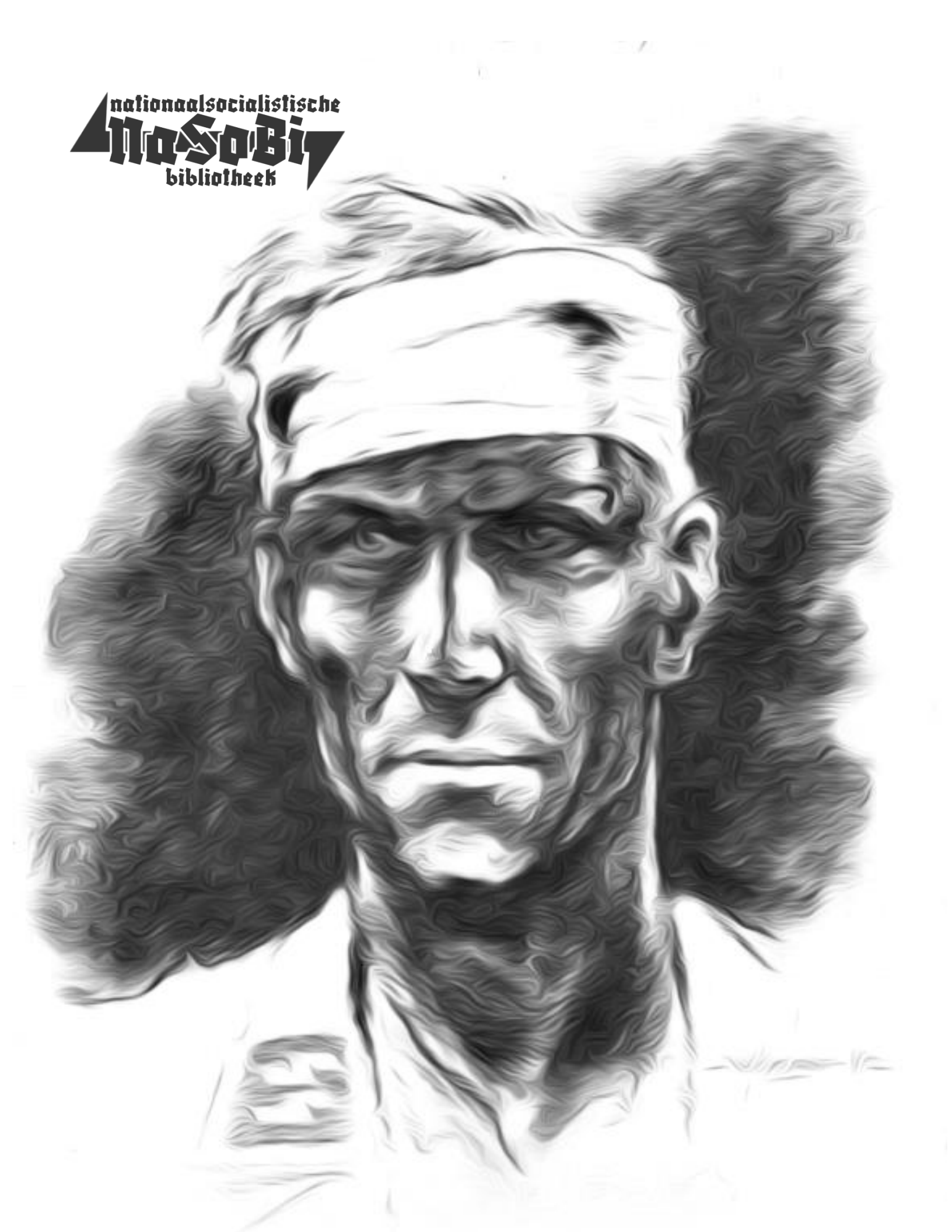
nationaalsocialistische
NaSoBi
bibliotheek